

Romániai magyar könyvtermés 2020. november 1. – március 31.

A közelmúlt irodalma

Kincses Elemér: *Anna a művésznevem*. Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely, 2021, 332 p.

A valós történeten alapuló regény két helyszínen játszódik, három különböző idősíkban.

Az első Bécs. Egy bordélyház szobája, amelyben az ablakban egy nagyon szép, fiatal lány cigarettázik és mesél. Ő Horváth Irén, akinek a művészneve Anna. Még nincs tizennyolc éves. Az első szerelme egy közös kirándulást ígérve neki és családjának kivitte Bécsbe. Az első este leitatták, bedrogozták, elvették a telefonját, pénzét... Esméletlen állapotát kihasználva, napokig, hetekig árulták a testét. A pokoljárásnak ára van, Irén kétszer is rehabilitációs elvonókúrára kerül. Az ő életében Bécs maga a pokol, ő pedig kétségbeesetten próbál túlélni, mi több hazatérni.

A második helyszín, második idősík egy Udvarhelyhez közeli székely falu, Fenyőszentes. Itt él Irén a családjával. Az iskola mintadiákja, akit a Teremtő remek ésszel áldott meg.

Bécs égő pokla és a székely faluban leélt gyerekkor felejthetetlen emlékei követik egymást felváltva a regényben.

A harmadik idősík szintén Fenyőszentes. Végül Irén (Anna) hazatér. A fogadtatása azonban nem hasonlít ahhoz, amit az álmaiban elképzelt. A székely faluban hidegen, idegenkedve viszonyulnak hozzá, bele nem gondolva a tragédiába, amit megélt.

Kincses Elemér: *Hallgasd a bluest, Lear király!* Négy színmű. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020, 148 p.

1. Az a szerencse vagy csapás ért, hogy két században éltem, élek. Szomorúan, néha kétségbeesetten, néha röhögve nézem, amit a Teremtéssel művelünk. Mi, emberek. A kedves (ez is hazugság, hátha kedvetlen) olvasónak nem kell példálóznom, a dolgok, a kétségbeesítő tények önmagukért beszélnek. Természet, óceán, család, Isten, gyerek, férfi, nő (bocsánat: nő, férfi) fogalmak – a józan ész határait messze túllépve – eszelős, irracionális támadásnak vannak kitéve napról napra. S bizony, a Sátán ellen nem lehet anygali üdvözléssel harcolni. Az óra pedig ketyeg.

2. Két nem igazán sikerült házasság után három nagyszerű gyerek apja-ként azt teszem, amit egész életemben tettem. Mesélek... Embereknek, emberi hangon, emberi történeteket. Magunkat írom, rendezem. Három regény, kilenc darab (három országban játszottak), opera, tévéfilm és az életem értelme, szerelme: a színház. Négy ország, több mint százhatvan előadás... Díjak... Nem sok, de jelentős. Lovagkereszt... Erre különösen büszke vagyok.

3. Atlétika, tenisz, egy tízkilós ponty, egy öttilós csuka... Kell ennél több!?

4. És egy meglepetés: a Soha című regényemből készült musical a legelső ilyen jellegű mű, amely nyomtatásban megjelenik. Legalábbis magyar nyelvterületen.

5. Én mesélek, önök hallgassák, olvassák a történeteket.

Költészet

Baricz Lajos: *Csendes Úrjövét*. F&F International, Gyergyószentmiklós, 2021, 152 p.
140 szonett

Gyermek- és ifjúsági irodalom

Ferencz Imre: *Házunk tája*. Pro-Print Kiadó, Csíkszereda, 2020, 96 p.

Virginia Sol: *Az utolsó mesemondó*. Siklód Ferenc illusztrációival. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2020, 136 p.

Zágoni Balázs: *Irány a sulis! Régen és ma*. Koinónia Kiadó, Kolozsvár, 2020, 128 p.

Öt izgalmas, időutazós történet arról, hogy mit jelent iskolába járni különböző történelmi időkben: ki járhat, kinek kiváltság, kinek kötelesség, hogyan készülődik a kisdíák, a család, mi kerül a táskába, hol található az

iskolaépület, milyen a berendezése, milyenek a szabályok, mi a napirend, órarend, és milyen lehetőségek várnak a tanulókra tehetségük és szorgalmuk függvényében. Fedezd fel, hogy milyen lehetett először belépni az iskola kapuján nyolcszáz, négyszáz, száz, negyven éve és most!

Emlékezés, esszé, kritika

Szokoly Elek: *A hídverés színe*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020, 326 p.

Be kell vallanom, hogy a legtöbb írásom nemcsak belső indítatásból született, hanem mások ösztönzésére, felkérésére. De nem tartalmuk tekintetében. Abba soha senkinek nem volt beleszólása, s ha valaki mégis megengedte magának, azonnali kenyértörés lett a vége, amint az e kötet lapjaiból is kitűnik.

Ugyanakkor hozzátehetem, hogy a 90-es években közírásaimnak nagy részét románul publikáltam abból a racionális elgondolásból, hogy sajátos kérdéseink feltárásával főképp a többségi társadalmat kell megcéloznunk, hiszen rajtuk is, meggyőzésükön múlik sorskérdéseink megértése és esetleges elfogadása. Sokáig abban az illúzióban ringattam magam, hogy kisebbségi létünk természetszerűen előnyben részesíti közösségünket a valódi demokrácia megértésében és alkalmazásában, és felment az idegengyűlölet és a fundamentalizmus büne alól. Sokáig úgy is tűnt. Aztán rá kellett jönnöm, hogy mi sem vagyunk mentesek a nemzeti önzéstől, önhittségtől, kizárólagosságtól, sőt idegengyűlöletől sem. Magyar nyelvű, magyar honfitársaimnak szóló írásaim akkor kezdtek elszaporodni.

Tamás Gyopár: *Apus könyve*. F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020, 90 p.

Tamás Gyopár egykori helyi újságíró személyes hangvételű, családörténeti tematikájú könyvében tizenkét november elseje apropóján négy testvér mesél Apusról, Apusnak, „hogy önmagának segítsen az elengedésben”.

Filozófia

Albert-Lőrincz Márton: *Az erkölcsi maximáktól a minimális államig. Politikai történeti perspektívában*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 235 p.

Dr. Borsos Szabolcs: *Alkalmazott logika és filozófia Bolyai János gondolatvilágában*. II., bővített kiadás, Studium Kiadó, Marosvásárhely, 2020, 134 p.

Csiki Huba – Dósa Zsolt – Kovács Barna (szerk.): *Filozófiai szöveggyűjtemény középiskolai diákok számára (2.)*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 222 p.

Fám Erika: *Viszontképek a filmben*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 276 p.

Gergely P. Alpár: *Az asszerció beszédaktusának szemantikai és pragmatikai vizsgálata*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 159 p.

Veress Károly: *Idea és tapasztalat határán (Lábjegyzeteim Platónhoz)*. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 387 p.

Vallás

Bóné Éva: *Geleji Katona István prédikációi: szövegalkotás, teológia és retorikai kérdések a Váltság titkában*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 220 p.

Fazakas Sándor: *A Reformatio vitae jegyében*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 231 p.

Ferenczy Noémi: *Egy közülünk. Keresztény vértanúkról fiataloknak.* Koinónia Kiadó, Kolozsvár, 2020, 136 p.

Tizenöt új köntösbe bújt régi mártírtörténetet tartalmaz a kötet, melynek alapját Szikszai György keresztény vértanúkról szóló könyve, a Mártírok oszlopa szolgáltatta. Ferenczy Noémi fiatalok számára fogalmazta át ezeket a legendákat, a mesélésben elszakadva az eredeti szövegtől, ezzel új megvilágításba helyezve a főhősöket, ugyanakkor a történetek valóságmagjait hűen megtartva, szépirodalmi értékű elbeszéléseket alkotott.

Kiss Dénes: „*Nekünk csak ez van.*” *Vallás és egyházak a rendszerváltás utáni Erdélyben (A sokszínűség alakzatai).* Exit Kiadó – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár, 2020, 280 p.

A kötet az erdélyi – főleg magyar – vallási mezőt és ennek mai állapotához vezető folyamatokat mutatja be. Először a vallás intézményi beágyazódásának rendszerváltás utáni átalakulását vázolja. E történelmi egyházakra fókuszáló elemzésben a vallási alrendszer rendszerszintű jelenlétében bekövetkező változásokat és a magyar egyházak rendszerszintű funkcióit, társadalomszervezésben betöltött szerepét taglalja. Ezt követően az egyéni szintű vallásosság jellemzőit és folyamatait elemzi, kérdőíves kutatások alapján. Végül a vallási mező kevésbé ismert szereplőire fókuszál, a neoprotestáns kisebbségek, valamint a történelmi egyházak belső reformmozgalmaira.

Márton Áron: *Levelek 2.* Összeáll., jegyz. dr. Marton József. Szerk. Kuszálík Péter, Pro-Print Kiadó, Csíkszereda, 2021, 256 p. (Márton Áron hagyatéka sorozat 21.)

A kötet a gyulafehérvári püspöknek az állami szervekkel folytatott levelezését és följegyzéseit tartalmazza. A sorozat 13. kötete, Egyház–Állam kiegészítésének is tekinthető. A dokumentumok egyik visszatérő témája a Batthyaneum Könyvtár. A levelek címzettjei: kultuszminisztérium, Vallásügyi Főosztály, kormányzati és helyhatósági szervek (Államtanács, Minisztertanács; tartományi / megyei néptanácsok; rendőrség / milícia).

Történelem

Ambrus Albert Árpád: *Gyergyócsomafalva jégkorong krónikája. Az első 22 esztendő története. 1968–1990.* 1. köt. F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020, 260 p.

Bartha Katalin Ágnes (szerk.): *Egy nemzetiségi könyvkiadó a diktatúra évtizedeiben (1969–1989). Beszélgetések a Kriterion munkatársaival.* Polis Könyvkiadó – Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Kolozsvár, 2020, 408 p.

Alapításának 50 éves évfordulóját ünnepli a Kriterion Könyvkiadó. Nem szokványos évforduló ez – az is lehetne, hiszen a magyar könyvkiadás egészét tekintve is kevés az a magyar kulturális intézmény, amely ilyen évfordulóval büszkélkedhet –, de kiemeli ezt az eseményt a lehetséges kulturális évfordulók sorából az a teljesítmény, amely ehhez a névhez köthető, még hozzá közel fele részben egy olyan korszakban, amikor előbb kedvezőnek tűnő, de aztán egyre nyomasztóbb politikai helyzetben, közvetítője lehetett a romániai nemzetiségek szellemi élete egész sor kiemelkedő teljesítményének.

Az ötven évből ennek a két évtizedet átfogó munkának a felelevenítésére vállalkozott Bartha Katalin Ágnes, amikor néhány éve felkereste a Kriterion tizenhat munkatársát, s elkészítette, majd sajtó alá rendezte és kísérő tanulmánnyal látta el a velük készített interjúkat.

A kötet nyilván a teljesítményről is szó, de arról a közösségről, arról a munkaszellemről is, amely azt – két évtizedet átfogó tartóssággal – lehetővé tette. És kivétel nélkül minden interjúban, visszatérően, a kiadó-igazgatóról, Domokos Gézáról, akinek a fölöttes hatóságokkal való viszonyban érvényesített diplomáciai érzéke, a kiadói közösség irányában személyes varázsa és céltudatos munkaerőkölcsé meghatározó szerepet játszott az eredmények elérésében.

Lucian Boia: *Ember és klíma.* Koinónia Kiadó, Kolozsvár, 2020, 256.

A szerző jelen munkája is történelmi esszé, ezúttal is az eszme- és mítosztörténet foglalkoztatja, így napjaink annyira népszerű és sok fontos kérdést felvető témájára a történész nézőpontjából is rátekinthetünk. Ez a megközelítés hiánypótló és izgalmas. Lucian Boia történészprofesszor rendkívül közérthető, logikus gondolatmenettel elemzi az éghajlattal kapcsolatos elméleteknek, forgatókönyveknek és pszichózisoknak összességét a középkortól napjainkig, hogy feltárja azt a mentális és ideológiai működési mechanizmust, ami ezeket az elképzeléseket és viszonyulásokat jellemzi.

Both Noémi Zsuzsanna: *A székely faluközösség nótáriusa. Imreh István élete és munkássága.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2021, 247 p. (Erdélyi Tudományos Füzetek 294.)

A székelyföldi születésű, de Kolozsváron kiteljesedő Imreh István (1919–2003) az 1945 utáni erdélyi magyar tudományos élet egyik meghatározó egyénisége volt. A székelység újkori gazdaság- és társadalomtörténete vonatkozásában ma is referenciaként szolgáló publikációi mellett, a kolozsvári Bolyai, később Babeş–Bolyai Tudományegyetem tanáraként, tudománypopularizátorként és tudományszervezőként is aktív szerepet vállalt. Életének és munkásságának a kontextusba helyezése az erdélyi magyar történetírás 20. századi történetét árnyalja, de az életút általános vonásai révén, intézmény- és társadalomtörténeti vonatkozásban is tanulságokkal szolgál.

Főcze János: *A MADOSZ. Baloldali magyar történet a Román Királyságban (1934–1944).* Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020, 336 p.

Bár a „magyar dolgozók” 1934-ben alapított országos szövetségének története nehezen illeszkedik a sztereotip Erdély-képbe, a MADOSZ-történet két szempontból is megismerésre érdemes. A folyamatok pártatlan és forrásközpontú feltárása, illetve utólagos torzításoktól való „megtisztítása” révén egyfelől a romániai magyar baloldali hagyomány és Erdély 20. századi históriájának egyik egyedi színterét tárul elénk. A MADOSZ jelentőségét – másfelől – az erdélyi magyarság második világháború utáni történelme adja, hiszen a madoszosok közül sokakra a román népi demokrácia lelkes építőjeként emlékezünk. De fiatal értelmiségiekként hogyan jutottak el a kommunizmushoz? Hogyan egyeztettek össze világlátásukat közösségük vélt vagy valós érdekeivel? Egyáltalán: lehet-e a jó kommunista egyszersmind jó erdélyi magyar?

Jancsó Árpád: *A Temesvár–Lippa–Radna helyi érdekű vasút története.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2020, 262 p. (Tudomány- és Technikatörténeti Füzetek 15.)

A kötet részletesen tárgyalja a vasútvonal létrehozásának szükségességét, úgy, ahogy azt egyrészt az érdekelt helyiek, valamint a feltörekvő régióközpont, Temesvár szabad királyi város látta. E vasútvonal esetében Temesvár már nem a kiemelt érdeklődéssel kísérő, a dolgokat előrelendítő szerepet vállalta, hanem magához ragadta a kezdeményezést, és természetesen jelentős anyagi áldozatot is hozott annak érdekében, hogy ez a város szempontjából anyagi haszonnal kecsegtető vasútvonal megépüljön. Temes megyének az addig Arad irányába gravitáló népes és jómódú falvakat, a jelentős kisiparral is rendelkező Lippát legalább részben Temesvár vonáskörzetébe vonta.

Vonalvezetés, hosszmetesz, keresztmetesz, műtárgyak részletes ismertetése, forgalmi berendezések, magasépítmények, üzemeltetés, üzleteredmények, az alispán packázása, amely leváltásához vezetett, Allios község ügye, a vasút menti községek már megszavazott vasútépítési segélyének visszavonási kísérlete, a részvénytársaság vitája az üzemeltető MÁV-val megannyi, a könyvet alkotó fejezet.

Pataki József: *A csíki vashámor. A 17. század második felében.* Sajtó alá rend. Pál-Antal Sándor, Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely, 2020, 132 p.

A mintegy kétszáz éves fennállása során a vasúzem sok mindent megért, és még többet látott. Működésében hullámhegyek és -völgyek váltakoztak. Hol kincstári tulajdonban volt, hol bérbe adták, vagy elzálogosították. Úgy tologatták ide-oda, ahogyan a történelem szele fúj, ahogyan a feudalizmusra jellemző érdekek kívánták. Hol garantálták a hámoraiak kiváltságait, hol eltörölték, jobbágysorsba taszítva őket. Megszűnéséhez a 18. században a megváltozott nemzetközi erőviszonyok vezettek, az önálló fejedelemség bukása, bekebelezése a Habsburg Birodalomba.

Sófalvi Emese: *Zeneoktatás a kolozsvári Muzsikai Conservatoriumban 1819–1869 között.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2020, 191 p. (Erdélyi Tudományos Füzetek 293.)

A kolozsvári Muzsikai Egyesület alapítása, célkitűzései, eredményei nem egyedülállóak a magyar zene- és pedagógiatörténetben, azonban a korszak sajátos társadalmi-politikai és művelődési körülményei folytán méltán tarthatnak érdeklődésünkre számot. Elsősége okán is joggal kerül a kutatás homlokterébe, ugyanis az egyesület iskolája a legkorábban alapított magyar oktatási nyelvű zenei tanintézmény, mely 1819-től folyamatosan hatott egy város és tágabb vonzáskörzete, így szinte a teljes Erdély zenei kultúrájára. A kötetben bemutatott 1819–1869 közötti időszak a létesítés körülményeit, Ruzitska György igazgató koncepciózus vezetésének éveit és az abszolutista uralom alatti nehézkes újjászervezés eseményeit kapcsolja egybe.

Néprajz, antropológia

Ádám Biborka: *Román emlékünnepek Háromszéken. Etnicitás és reprezentáció.* (Dissertationes Ethnographicae Transylvanicae) KJNT, Kolozsvár, 2020, 275 p.

Bajkó Árpád: *Halottbúcsúztató versek Erdélyben a 20. század második felében.* Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2020, 695 p. + DVD melléklet. (Emberek és kontextusok 18.) A források az utóbbi 300-400 év folyamán a verses halottbúcsúztatást ellentmondásos megítélésben láttatják. Az elhunyt életpályáját, teljesítményeit, kapcsolatait és végrendelezését megszerkesztő és a nyilvánosság előtt bemutató szövegtípust egyik oldalon indokolt igény, élénk érdeklődés, a másik oldalon pedig bizalmatlanság, elutasítás kísérte. A verses halottbúcsúztatás az „utolsó átváltozást”, a halált és az elhunyt utóéletét a család perspektívájából értelmezi. Bajkó Árpád a szokás leggazdagabb 20. századi adatbázisát állította össze közel negyedszáz erdélyi településről. A fegyelmezett, következetes elemzés feltárja a szokás rituális, szociális kontextusát, valamint a versírás hagyományait, az autodidakta szerzők változatos alkotói habitusait. (Keszeg Vilmos)

Gazda Klára: *Főnemesek a múlt időben. A zabolai gróf Mikes nemzetség uzoni ága és rokonsági köre.* KJNT, Kolozsvár, 2020, 227 p. (Dissertationes Ethnographicae Transylvanicae)

Halász Péter: *„Ninc ki gondot üszeljen ránk...” Néprajzi tanulmányok, dolgozatok a moldvai magyarok hagyományos műveltségéről.* KJNT – Néprajzi Múzeum, Kolozsvár – Budapest, 2020, 440 p. (Dissertationes Ethnographicae Transylvanicae)

Kustán Magyar Attila: *Ébredők, Bevezető az összeesküvés elméletek világába.* Ábel Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020, 148 p.

Szakál Anna – Tekei Erika (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 28. „Tenger fenekéről gyöngyszemeket szednék.”* Tanulmányok Olosz Katalin tiszteletére. KJNT, Kolozsvár, 2020, 527 p.

Szikszai Mária: *Levelek egy letűnt világból. A mindennapok dokumentálása a 20. század papíralapú kultúrájában.* I–II kötet. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2021, I. kötet 419 p., II. kötet 552 p.

A kultúra kutatói mindig felkapják a fejüket arra a hírre, hogy valahol egy padláson porosodik egy pár doboznyi irat, amelyről már senki nem tudja, hogy mit tartalmaz és hogyan került oda, ám első ránézésre megállapítható, hogy letűnt világok lenyomatát hordozzák. A néprajzosok, antropológusok számára a régi, poros padlásokon talált iratok ugyanúgy a terepet jelentik, mint bármely más helyszín. A padlásokról előkerülő tárgyak és iratok mindig egy olyan világról beszélnek, amely legfeljebb az emlékekben él még.

A jelen munka egy ilyen irategyüttes bemutatására vállalkozik. A több mint 2400 iratból álló anyag összegyűjtője és főszereplője a 20. század tízes éveiben született, a kilencvenes években hunyt el, azaz végigélte a századot. A gyűjtemény itt közzétett bemutatása arra a kérdésre nyújt egy megközelítő választ, hogy miként nézett ki a 20. század egy erdélyi, elmagyarosodott sváb származású, első generációs értelmiséginek számító, földműves családi gyökerekkel rendelkező katolikus lelkész nézőpontjából.

A jelen munka célja az, hogy a fent említett elsőrendű forrásokról, a fennmaradt iratanyagról leírást nyújtson. Az iratok leírása ebben az értelmezésben az antropológiai terepnapló szerepéhez hasonló narratív forma. A kutató itt az iratokba mélyed el, ez jelenti a terepet számára, a kérdéseit az iratoknak teszi fel, és az ezekből kapott válaszok segítségével építi fel az elképzelését arról, hogy milyen lehetett az adatközlőinek a világa. Ezért a feldolgozás eredménye is leginkább az antropológiai terepnaplónak felel meg: az összegyűjtött információk egy lineáris idősíkra szervezett terepnaplóban kaptak helyet, amelyben a kutató beszámol arról, hogy mit tapasztalt a terepen. Az iratok ilyen szempontú, rendhagyó bemutatása révén lehetőségünk van arra, hogy bármelyik évtizednél kinyithassuk a könyvet és izelítőt kapjunk arról, hogy mik történtek azokban a napokban a főszereplőnk életében és szűkebb közösségében.

Nyelvészet

Benő Attila – Péntek János: *Kognitív és pszicholingvisztikai szempontok a nyelvi érintkezések vizsgálatában*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2020, 312 p. (Szabó T. Attila Nyelvi Intézet kiadványai sorozat 11.)

A kötet a Kognitív és pszicholingvisztikai szempontok a nyelvi érintkezések vizsgálatában című, 2019. október 21–23-án Kolozsváron megrendezett konferencia előadásainak írott változatát tartalmazza.

A konferencia témáját az indokolta, hogy az utóbbi években a kognitív és pszicholingvisztikai szempontok alkalmazása újabb dimenziókat tárt fel a nyelvi jelenségek vizsgálatában. A szociolingvisztikai, kontaktológiai, pszicholingvisztikai és fordításelméleti kutatásokban a „kognitív fordulat” termékenyítő hatása az eddigiekben több területen megmutatkozott: a kétnyelvű beszélő nyelvi tudásának, mentális lexikonjának és szóasszociációinak értelmezésében, a szókölcsönzés és interferencia szemantikai vonatkozásainak és funkcionalitásának magyarázatában, a terminusok kritikai elemzésében, illetve a fordítási egyenértékűség kutatásában.

N. Császi Ildikó – Cs. Nagy Lajos: *„A nyelv csak élve tündököl”. Az erdélyi Implom József középiskolai helyesírási verseny tollbamondásai, feladatlapjai*. Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége Kiadó, Sepsiszentgyörgy, 2020, 206 p. (AESZ-füzetek sorozat 17.)

„Kiadványunkban az erdélyi Implom József középiskolai helyesírási verseny erdélyi 6 megyei fordulójának és 12 országos döntőjének a feladatlapjait, tollbamondásait tesszük közzé a helyes megoldásukkal együtt. Ezek az anyagok ugyan évenként megjelentek az AESZ honlapján, mégis szükségesnek látjuk, hogy egyben jelenjenek meg nemcsak a fölkészítő tanárok és diákjaik számára, hanem mindenkinek, aki a helyesírási képességét fejleszteni kívánja, segítséget adhassunk. Az egybeszerkesztett változat lehetővé teszi az érdeklődők számára a feladatlapok és a szövegek összeállítási koncepciójának a megismerését is.” (Bevezetés, részlet)

Hagyomány, változatosság és változás a székely nyelvjárásban. Szerk. Visy Zsolt – Péntek János, F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020, 256 p. (Énlaka–konferenciák VII.)

A kötet a Pro Énlaka Alapítvány, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet és a Pécsi Tudományegyetem szervezésében 2019. szeptember 13–14-én Énlakan lezajlott konferencia anyagát tartalmazza.

Fazakas Noémi – Sárosi-Márdirosz Krisztina: *Bevezetés a tolmácsolás elméletébe*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2021, 244 p.

A kötet elsősorban a Sapientia EMTE fordító és tolmács szakos hallgatói számára nyújt betekintést a tolmácsolás elméletébe, néhány gyakorlati szempont érintésével. Kitér a tolmácsolás történetére, tipológiáira, fajtáira, a szakterületen alkalmazható információs technológiai fejlesztésekre, ugyanakkor lélektani-kognitív szempontokat is felvillant a tolmács személyiségjegyeivel és kompetenciáival kapcsolatban. Tekintve, hogy a szerzők az említett témakörök tárgyalása során a romániai „fordításpiac” jellegzetességeit is figyelembe veszik, a könyv nemcsak a hallgatók, hanem a gyakorló tolmácsok számára is hasznos tanácsokkal szolgálhat.

Irodalomtudomány, irodalomtörténet

András Orsolya – Benke András – Dokomos Zsófia – Keszeg Vilmos (szerk.): *Irodalomról, nyelvről és társadalomról*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 483 p.

Bilibók Renáta – Biró Annamária – Serestély Zalán (szerk.): *Életeink. Horváth Andor-*invokációk**. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 395 p.

Cseke Péter: *Othonirodalom, A magyar szociográfia erdélyi műhelyei*. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2020, 232 p.

Farmati Anna – Gábor Csilla (szerk.): *A dialógus formái a magyar régiségben*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, Kolozsvár, 2020, 506 p.

Nagy Anna: *Dupla expó. Fotográfia a kortárs magyar irodalomban*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2021, 352 p. (Letöltés 12.)

Nagy Anna azt vizsgálja alapos tájékozottsággal és a pontos leírás, terminológiai rendszerezés igényével, hogy milyen formákban jelenik meg a fotográfia a kortárs magyar irodalomban, illetve hogy milyen viszonyban van egymással a két médium a kortárs magyar publikációkban. A szerző rendkívül informatív és logikailag alaposan végiggondolt, a szintetizálótól az analízis irányába haladó egységekbe szervezi kutatásának eredményeit. E kötet erényei a következetes építkezés, az alapos elméleti és művészeti tájékozottság, valamint olyan szakkifejezések meghonosítása a magyar irodalomtudományos nyelvben, mint például a mediális áthelyezés, médiumkombináció, intermediális utalás vagy fotóirodalom. A szerző kutatási területén döntő új bibliográfiát és elemzési megközelítéseket gyűjt egybe. (Selyem Zsuzsa)

Végh Balázs Béla: *A gyermekversek titkos kertje*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020, 332 p.

A tanulmánykötet a gyermekirodalom két markánsnak mondható műfajával foglalkozik: a verssel és a mesével, egyaránt figyelve az összmagyar és az erdélyi magyar irodalomra. Igyekszem rávilágítani a gyermek és a felnőtt eltérő befogadási módozataira, vagyis arra, hogy a felnőttek a gyermekek meséit parabolisztikusan értelmezik. Éppen ez lenne a járható útja a gyermekirodalom tágabb olvasói befogadásának, mivel megnevezésével ellentétben nemcsak gyermekekhez szól, hanem felnőttekhez is, a társadalom egészéhez.

Vogel Zsuzsa: *Az olvasás útjain, a biográfiától a közköltészetig. Faludi Ferenc műveinek fogadtatása*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2020, 288 p. (Erdélyi Tudományos Füzetek 292.)

Sokat fordított akárcsak Mikes, a dalműfajt (újra) felfedezte a magyar közönség számára, de tanított is, drámaíróként is, mint Csokonai, és jegyzékbe szedte a közmondásokat, ízes kifejezéseket akárcsak rendtársa, Baróti Szabó Dávid.

Faludi Ferenc (1704–1779) sokoldalú munkássága antológiadarabokká lett versei és a *Régi Magyar Próza Emlékek* sorozatban 1991-ben tudományos apparátussal közreadott művei révén is érzékelhető; Vogel Zsuzsa recepció-szemponitú, eredeti szempontokat érvényesítő monográfiája erőteljesen gazdagítja és árnyalja az ismert vagy inkább csak hatásában jelenvaló képet Az életrajzok, kéziratok és nyomtatott „Faludi-nyomok” érzékeny és módszeres vizsgálatával, egybevetésével élményszerű filológiai feltárással invitál: régi szövegek hagyományozódásának, alakulásának konkrétumát élhetjük át, miközben kortársai vagy az utódok szemével olvassuk a római Árkádia egykori tagja, Révai Miklós, Batsányi János, Weöres Sándor kedves szerzőjének műveit.

Művelődéstörténet

Egyed Emese – Pakó László – Sófalvi Emese (szerk.): *Előadások A Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2020, 502 p. (Certamen VII.)

Korábbi köteteihez hasonlóan a CERTAMEN most is számos tudományág, korszak, intézmény és kutatónemzedék közös helye, célja a kölcsönös megismerés, a szakmai párbeszéd. Ez konvergenciákat is jelent a társadalom és a művészetek tanulmányozását illetően. Két nagy fejezetben, összesen öt részben követhetők a konferencia szekcióiban bemutatott kutatási eredmények: látogatás Nyugat- vagy Közép-Európából Erdélybe, vagy integráció a terület gazdasági életébe, városok (például Kolozsvár, Budapest, Bécs), működő vagy egykori intézmények (például könyvtárak, levéltárak, színházak, zeneiskolák, kulturális egyesületek) jelentőségének vizsgálata, szövegeké, sőt kottáké; továbbá a hozzáférést szolgáló, korszerű technológiák bemutatása. A kulturális szerepek és a szereplők megközelítése történeti-politikai meghatározottságuk érzékeltetésével jár együtt. Hangsúlyt kap a kapcsolattörténet, a jelenségek kritikai láttatása, a nők helyzetéé a 18–20. század európai társadalmában – különösen a Habsburg-államban, az Osztrák–Magyar Monarchiában, Magyarországon, Erdélyben. A kötetben közölt zenetudományi írások kolozsvári zeneszerzőket és a városhoz kapcsolható alkotásokat mutatnak be.

Széman Emese Rózsa (szerk.): *Az egyéntől a közösségig. Köszöntőkötet a hetvenéves dr. Széman Péter tiszteletére*. Kriterion – EMKE, Kolozsvár, 2020.

Fülszöveg: „Azt gondoltuk, kiadunk egy, az orvostársadalomról, közművelődésről, civil életről egyaránt szóló tanulmánykötetet, amelynek írásai tükrözik romániai magyar társadalmunk elmúlt 30 évét, vagy kicsit többet is, visszatekintve a '70-es, '80-as évekbe. Mindezt természetesen úgy, hogy valamilyen szállal kapcsolódni ezek a

tanulmányok Széman Péter életéhez, munkásságához. Nem ilyen kötetet akartunk – de ez sokkal jobb lett! Száraz tanulmányok helyett meleghangú, nosztalgiaiával, tiszteletteljes barátsággal teli szövegeket kaptunk – amelyeket nem volt szívünk nem befogadni. Ebből is látszik, hogy az, amit dr. Széman Péter az elmúlt 30-40 évben tett, messze-messze túlmutat a szakmaiságon, és azt bizonyítja, hogy valóban maradandót, értékeset alkotni közösségi szinten csak a közösséggel együtt, csak csapatmunkával lehet.”

Miholcsa Gyula: *Erdély napórái*. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár, 2020, 419 p. (Tudomány- és Technikatörténeti Füzetek 14.)

Az idő múlása meghatározó élmény az emberek számára. Mégis az idő a legmegfoghatatlanabb, legelvontabb fogalom az összes alaplennység közül. Érzékelésére nincs külön szervünk, múlására csupán közvetett hatások utalnak. A legrégebbi eszköz, amivel az idő múlását láthatóvá és mérhetővé tudjuk tenni, a napóra. Már Egyiptomban használtak napórákat (Kr. e. 3500), az obeliszkek árnyékának a mozgásával mérték az időt. Miután feltalálták a mechanikus órákat, akkor is a napórákat használták a mechanikus órák pontosságának beállítására. Sőt, az atomórákat is időnként a Nap mozgásához igazítják, hiszen a Nap szabja meg az életünk ritmusát. A napóra pedig a leghübben követi az életünket szabályozó Nap mozgását. A múlt évtizedekben elfelejtett napórákultúra kezd lassan felelevenedni, új napórák készülnek, és ma már szinte minden nagyobb erdélyi városban találunk 2000 után készült napórákat.

Hol vannak Erdélyben napórák, mikor készítették őket, milyenek, mennyire pontosak? Ezekre a kérdésekre keres választ a könyv, bemutatva az Erdélyben (tágabb értelmezésben: Máramaros, Partium és Bánság területén is) 138 helyszínen található 163 napórát. Ezek mellett még beszámolunk 30 olyan napóráról, amelyek már nincsenek meg, de tudásunk van róla, hogy valamikor léteztek.

Bartha Katalin Ágnes (szerk.) *Színház, civil társadalom és politikum. Írások, tanulmányok Kötő József emlékére*. EMKE–EME, Kolozsvár, 2020.

Fülszöveg: „»Tedd a hasznos lehető« – így fogalmazta meg az első világháborút követően a kisebbségi helyzetbe került romániai magyar értelmiség cselekvési programját Berde Mária. S azóta tudjuk, és nap mint nap érezzük, hogy létünk attól függ: életünk mindennapjaiban, s a sorsdöntő pillanatokban akadnak-e közöttünk olyanok, akik meg tudják találni a »hasznost« a »lehető« sokszor igen szűk mezsgyéjén, a akarnak és tudnak-e azon járni.

Kötő József ezek közé a sors- és pályatársak közé tartozott.

Sokféle helyzetben, sokféle helyen állt élete pályáján. Hogy mikor, hol és hogyan, arról a 2019-ben rendezett emlékkonferencia előadói készítették el a maguk mérlegét, felidézve a színházvezető, a színháztudományokat új és új nemzedékeknek továbbadó tanár, a közösségmegtartó intézményeket teremtő és azokat a hatékony cselekvés útján irányító vezető, az ország és a sajátos kisebbségi gondokat felvállaló és hatékony cselekvésmozzanatokká alakító politikus alakját.

Példájára ma ugyanolyan szükség van, mint amikor még közöttünk volt.” (Dávid Gyula)

Művészettörténet

Banner Zoltán: *A cédrusfa hatalma. Az én magyar művészeti akadémiám*. Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely, 2020, 236 p.

A szerző szándéka, hogy a huszadik századi erdélyi magyar művészet identitásörző értékeit behelyezze az egyetemes magyar művészet keretébe. A könyv az első művészettörténeti-művészirói emlékirat a Trianon utáni erdélyi magyar művészetről, az erdélyiség tetemes irodalmában.

A *Magányos cédrustól* a Nagybányai Iskola szín- és hangulatkavalkádján át a kortárs képzőművészek elvontabb, a tehetséget többnyire csak átderengeni engedő világképéig – ezt kínálja nekünk tanulságként a szerző a maga személyes értéklátásával, a *volt, van és lesz erdélyi művészet* beépítésével a mindenkori magyar művészetbe.

Czirjék Lajos – Körtesi Sándor Gábor (szerk.): *Húsz év Mezőpanitban* (alkotótábor-katalógus). Studium Kiadó, Marosvásárhely, 2020, 106 p.

Jancsó Árpád: *Temesvári zsinagógák*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2020, 120 p.

Bár zsidók bánási jelenlétéről már a török hódoltság idejében köbe véssett bizonyítékkal rendelkezünk, e népcsoport fénykora kétségkívül itt is az Osztrák–Magyar Monarchia évtizedeire esik, hanyatlását pedig éppúgy a 20. század harmadik-nyolcadik évtizede hozta, mint mindenhol Közép- és Kelet-Európában. Ezt a dinamikát szemlélteti természetesen közösségi és kultuszheyeik története.

E könyvében Jancsó Árpád nem pusztán az egykori és ma is álló zsinagógaépületekre összpontosít. A finansiális, műszaki, építészettörténeti nézőpontokon túl azokra a közösségekre is reflektálni próbál – sajnos erősen meggyérült levéltári forrásanyagra támaszkodva –, amelyek ezeket a korábban kisebb igényű, kezdetleges, később azonban fényűző pompával megépített és berendezett zsinagógákat használták. Elkötelezett, lelkes, elképzeléseik mellett szívósan kitartó hitközségi tisztségviselők és rabbik valóságos eposza sejlik fel az egyes zsinagógák előzményei, majd építéstörténetei mögött.

Ma egyetlen kisebb zsinagóga működik Temesváron. A holokauszt, a Nyugatra vándorlás, illetve az Izraelbe alijázás mára alig hagyott örököket, akik e gazdag és színpompás múlt emlékeit olykor leporolhatnák.

Nagy Zsolt (szerk.): *A Maros megyei képző- és iparművészek gyűjteményes online tárlatának katalógusa. Catalogul expoziției colective online a artiștilor plastici și decorativi din județul Mureș*. Studium Kiadó, Marosvásárhely, 2021, 72 p.

40 év képekben. F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020, 260 p.

A homoródszentmártoni alkotótábor a hetvenes évek végén alakult. Jelen album az elmúlt időszak résztvevőinek az alkotásait tartalmazza.

Sorsunk – trianonra emlékezve. Képzőművészeti album. Bev. Gál Mihály, Nagy Miklós Kund, Gáll Szabolcs, Banner Zoltán. F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020, 208 p.

A gyergyóalfalvi Vadárvácska művésztabort évi rendszerességgel (immár 15 éve) szervezi meg Gál Mihály, a Sövény Elek Alapítvány elnöke és a művésztabort házigazdája. Az album az itt jelenlevő művészekről és alkotásairól szól, amelyeket a táborban készítettek.

10 év a fény játékában. A Gyergyói Fotóklub alkotásaiból. F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020, 308 p.

10. születésnapját ünnepli a Gyergyói Fotóklub. Az album 15 fotóművész, a klub tagjai mutatják be alkotásaikat. [Az alkotók: Borbély-Bartis Árpád, Buslig Barna, Suciú Cristian, Mincsor Szabolcs, Erős Zoltán-Levente, Hadnagy László, Elekes Károly, Lukács Géza, Munzlinger Attila, Munzlinger Noémi, Péter Ivák, Szakállós Róbert, Szabó Csaba, Jakab Lóránt, Farkas Zoltán.]

Zetelaka község képekben. F&F International, Gyergyószentmiklós, 2020, 48 p.

Egy maroknyi fotós 2020-ban felkerekedett és megörökítették azt, amiről ők azt gondolták, hogy mi vagyunk. Zetelaki táj és zetelaki ember.

Közhasznú, életmód, spiritualitás

Dr. Antalka Ágota: *Párkapcsolati konfliktuskezelés*. Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely, 2021.

A könyv egyfajta párterápiás útmutató, feltárja a párkapcsolati problémák elméleti háttereit. Megírásakor – a személyes hangvételén túl – a szerző a mindenkori pszichológia által javasolt feladatokat és megoldási javaslatokat tartotta szem előtt, hogy segítséget nyújtson úgy a hétköznapi, egyszerű konfliktusok problémájára, mint a bonyolult és tabuként kezelt gondokra. Olyan technikákat javasol, amelyek a párkapcsolati kommunikációban elkerülhetetlenek egy kiegyensúlyozott kapcsolat megteremtéséhez.

Minden kapcsolat ilyen alapokra kellene épüljön: szabad szárnyakat hagyva a másiknak, hiszen igazán szeretni csak így érdemes. Ez ugyanakkor felelősséggel jár.

Dr. Antalka Ágota kutatásában részletesen kitér a kommunikációs problémák ok-okozati viszonyára, kimerítő felmérést végez korosztályoktól függetlenül és gondosan taglalja ezek problematikáját. A konfliktusok biztosítják ugyanis különbözőségünket: emiatt vagyunk mások, mint a többiek, ez adja különlegességünket, egyediségünket, miközben új megoldásokat segít elő, és támogatja a változást, a fejlődést. *Ha két ember mindig egyetért, egyikük felesleges* – hangzott Wrigley, egy üzletember még a múlt század derekán. Ha pedig a konfliktusok jelenléte törvényszerű, és sok esetben hasznos, akkor az egyetlen kérdés az, hogyan kezeljük őket. A valódi kihívás tehát az, hogy mit kezdünk egy konfliktussal, ha megjelenik: ki tudjuk-e használni a benne rejlő lehetőségeket. Megoldást tudunk-e találni a konfliktusok okozta különbözőségekre, hogy ne összekülönbözés legyen belőle, és együtt tudjunk hasznot kovácsolni belőle. Problémamegoldó készségünk, értelmi és érzelmi rugalmasságunk nagyban hozzájárul mindehhez.

Természettudomány

György Éva: *Élelmiszer-mikrobiológia laboratóriumi gyakorlatok*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2020, 116 p.

Az Élelmiszer-mikrobiológia laboratóriumi gyakorlatok egyetemi jegyzet az élelmiszerek szempontjából hasznos, valamint a romlást és megbetegedést okozó mikroorganizmusok kimutatásának és vizsgálatának főbb módszereit mutatja be. Tárgyalja témakör elméleti háttérét a gyakorlati munka részleteit, valamint az eredmények kiértékelésének eljárásait. Célja az élelmiszer-mikrobiológiai ismeretek bővítése és elmélyítése, valamint a mikrobiológia laboratóriumi munkával kapcsolatos gyakorlati készségek fejlesztése.

Poszet Szilárd – Imecs Zoltán: *Geoinformatikai segédanyag alapszintű elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátításához ArcGIS szoftverkörnyezetben*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2021, 144 p.

„A GIS technológia a földrajzi elemzés számára azt jelenti, amit a mikroszkóp a távcső és a számítógép jelentett más tudományok számára.” (Abler, R. F., 1988) Jelen geoinformatikai segédanyag az alapszintű oktatásban részt vevő hallgatók gyakorlati felkészítését kívánja elősegíteni. Bemutatja az alapfogalmakat, az ArcGIS rendszer eszköztárát, a térképi objektumok jelrendszerének beállítási lehetőségeit, a világtérképre és Romániára vonatkozó adatok feldolgozása révén pedig megismertet a különböző GIS műveletek elvégzésének és a térképek szerkesztésének módozataival. Egy térinformatika gyakorlati jegyzetet azonban nem lehet lezártnak tekinteni, hiszen ez napjainkban egy gyorsan bővülő, és folyamatosan változó szakterület.

Kátai Zoltán: *AlgoRythmics: technologically and artistically enhanced computer science education*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2021, 196 p.

A könyv az AlgoRythmics projekt több mint 15 évre visszatekintő történetét göngyöli fel. Bemutatja a kutatási csoportot, valamint nyolc kiemelkedő kutatást, amely ebben a tanulási környezetben zajlott. Mindenik kutatás kapcsán részletezzük a szakirodalmi háttérrel, az implementált kísérletet vagy kísérleteket, illetve az elért eredményeket. Két fejezet is foglalkozik magával a környezettel, annak eredeti és megújult változatával. A befejező részek a futó projektjeinkből adnak ízelítőt, és jövőbeli terveinket körvonalazzák.

Műszaki tudományok

Kovács D. Lehel István: *LEGO robotok programozása*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2020, 292 p.

A robotok a jövő technikáját, technológiáját képezik, programozásuk pedig a jövő informatikusai számára jelent nagy kihívást. A könyv a LEGO Mindstorms EV3 robotok felépítését és programozását mutatja be, visszatekintve az előzményekre, az előző robotgenerációkra is. A vizuális és imperatív paradigma, illetve a téglán való programozás is szerepet kap a könyvben, amely több programozási nyelvet, felületet, környezetet ismert: LEGO MINDSTORMS EV3 Home Edition, Bricx CC, Microsoft MakeCode, ROBOTC, Scratch 3.0. Megoldott és javasolt feladatok sora zárja a kötetet, amelyek segítségével jobban betekintheünk a robotok programozásának fortélyaiiba, kibővíthetjük gyakorlati ismereteinket. A LEGO robotokkal játszva tanulhatunk, programozhatunk!

Székely Gyula – Túrós László-Zsolt: *Villamos, elektronikus és virtuális mérések*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2020, 396 p.

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Marosvásárhelyi Karán villamos- és mechanikaimérnök-képzés folyik, alap- és magiszteri szinten. A hallgatók egyik szaktantárgya a villamos és elektronikus mérések, érzékelők és érzékelő rendszerek. Tankönyvünk ezen komplex szakanyag első részét fedi le, ugyanakkor túlmutat az előadás keretein, és hasznos információkat tartalmaz a szakterület iránt érdeklődő szakemberek számára is.

Az ACTA UNIVERSITATIS SAPIENTIAE folyóirat friss lapszámai:

Acta Universitatis Sapientiae, Film and Media Studies, Vol. 19, 2021.

Acta Universitatis Sapientiae, Philologica, Vol. 12, No. 2, 2020.

Acta Universitatis Sapientiae, Philologica, Vol. 12, No. 3, 2020.

Acta Universitatis Sapientiae, Communicatio, Vol. 7, 2020.

Acta Universitatis Sapientiae, Agriculture and Environment, Vol. 12, 2020.
Acta Universitatis Sapientiae, European and Regional Studies, Vol. 18, 2020.
Acta Universitatis Sapientiae, Electrical and Mechanical Engineering, Vol. 12, 2020.